

**АДРАДЖЭННЕ РЫМСКА-КАТАЛІЦКАГА КАСЦЁЛА НА БЕЛАРУСІ
Ў 80–90-х гг. XX ст.**

Острожинский Ян Александрович,

Белорусский государственный медицинский университет
(г. Минск, Беларусь)

Даследаванне прызначана складанай гісторыі адраджэння структур Рымска-Каталіцкага Касцёла на Беларусі ў 1980–90-х гг.

Цяжка знайсці сферы чалавечага жыцця і краіны, дзе б хрысціянства, існуючае на працягу шматлікіх стагоддзяў, не зрабіла свайго велічнага ўплыву. Гістарычна і геаграфічна склалася так, што жыхары беларускіх зямель знаходзіліся і знаходзяцца пад уплывам двух розных культурна-рэлігійных традыцый, паміж двума сіламі культурнага і рэлігійнага ўздзеяння: паміж Канстанцінопалем (праваслаўе) і Рымам (каталіцызм). Па колькасці прыхільнікаў і па ступені ўплыву на жыццё і адносіны ў грамадстве Каталіцкі Касцёл займае адно з вядучых месц на Беларусі.

З пачаткам «перабудовы» ў СССР адбыліся значныя змены ў грамадскім і палітычным жыцці краіны. Апошнія гады існавання ўлады саветаў і існавання БССР з'яўляліся перыядам карэнных пераўтварэнняў рэлігійнага жыцця: вернікі ўсё часцей падавалі хадайніцтвы аб адкрыцці касцёлаў, узрасла колькасць заяваў з просьбамі аб рэгістрацыі рэлігійных аб'яднанняў, афіцыйныя ліца, ведаючы аб неафіцыйнай дзейнасці каталіцкіх супольнасцяў, не перашкаджалі ёй. Якасным чынам паўплывалі на адраджэнне 80–90-х гадоў XX стагоддзя і далейшы лёс Каталіцкага Касцёла на Беларусі некалькі вельмі важных падзей: святкаванне юбілею 1000-годдзя хрышчэння Кіеўскай Русі ў 1988 года і сустрэча 1 снежня 1989 г. Генеральнага сакратара ЦК КПСС М.С.Гарбачова з Папам Рымскім Янам Паўлам II.

Адным з галоўных станоўчых зрухаў быў пачатак працэсу перадачы вернікам раней адабраных у іх культавых будынкаў. Распачаўшыся ў 1988 годзе, працэс вяртання святынь стаў незваротным. Адначасова аднаўлялі сваю дзейнасць рыма-каталіцкія парафіі, якія працавалі ў нелегальных умовах без афіцыйнага дазволу і былі зняты з уліку, а таксама рэгістраваліся парафіі, якія былі зачынены ў пасляваенныя гады [2]. Так, з 1948 г. вялі барацьбу за права на свабоду веравызнання каталікі г.п. Шарашова, бо па распараджэнню ўладаў касцёл быў зачынены для вернікаў і выкарыстоўваўся як складскае памяшканне Пружанскага райспажывўсаюза. Вернікі павінны былі ехаць 63 кіламетры ў г.п. Ружаны каб наведаць бліжэйшую святыню. Шарашоўскім вернікам ўдалося дабіцца вяртання касцёла. У жніўні 1988 г. была зарэгістравана парафія ў г.п. Відзы, у храме якой размяшчалася спартыўная зала Браслаўскага вучылішча сельскай гаспадаркі і аднавіла дзейнасць парафія ў в. Германовічы Шаркоўшчынскага раёна. 16 лістапада 1988 г. была зарэгістравана абшчына Парафіянава Пастаўскага района, 28 лістапада – Старыя Васілішкі Шчучынскага раёна і інш.

Пазіцыя Рыма-Каталіцкага Касцёла Беларусі працягвала ўтрымлівацца, адбываецца далейшае наладжванне адносін паміж Апостальскай Сталіцаю - Ватыканам і незалежнай Рэспублікай Беларусью. З 1989 года па 1993 год на

Беларусі працаваў першы нунцы – пасол арцыбіскуп Франчэска Каласуона. Апостальскі нунцы – дыпламатычны прадстаўнік Папы Рымскага ў дзяржавах, з якімі Ватыкан мае дыпламатычныя адносіны, прызначаецца галоўным чынам у дзяржавы, дзе пашырана каталіцтва. Такім чынам было наладжана супрацоўніцтва на розных узроўнях у галіне духоўных, культурных, адукацыйных і інш сувязяў паміж Ватыканам і Беларусью.

У сувязі з святкаваннем юбілею 1000-годдзя хрышчэння Кіеўскай Русі ў 1988 г. СССР было афіцыйна аб'яўлена аб поўнай свабодзе веравызнання і адкрыцця зачыненых культурных будынкаў [1]. Пачатак працэсу перадачы вернікам раней адабраных у іх культурных будынкаў стаў адным з галоўных станоўчых зрухаў. Яскравымі прыкладамі адраджэння і актыўнага ўдзела вернікаў ў жыцці грамадства і дзяржавы з'явіліся вельмі важныя для духоўнага аднаўлення Беларусі падзеі вяртання касцёла Св. Сымона і Св. Алены, Архікатэдральнага Касцёла Беларусі імя Найсвяцейшай Панны Марыі ў Мінску. У канцы 1980-х і пачатку 1990-х гадоў ўзнікла велізарная і аб'ектыўная патрэба ў духоўнай адукацыі і духоўным адраджэнні, бо моладзь Беларусі апынулася не ў стане успрымаць каталіцкую духоўную і культурную традыцыю. З падзеннем жалезнай заслоны і набытай магчымасцю выязджаць па-за межы краіны, усе больш маладых людзей жадалі набываць сучасную еўрапейскую адукацыю і каталіцкую адукацыю ў тым ліку. Атрымаўшы свабоду веравызнання, Каталіцкі Касцёл на Беларусі сутыкнуўся з вялікім недахопам святароў, катэхетаў і выкладчыкаў. З гэтай мэты пачалі адраджацца розныя навучальныя установы і шэраг рэлігійных выданняў.

Культура Беларусі на працягу ўсёй гісторыі існавання дзяржавы адчувала на сабе моцны ўплыў рымска-каталіцкай рэлігіі, якая садзейнічала росквіту і адухаўленню культуры. Музыка, літаратура, жывапіс, выяўленчае мастацтва і іншыя галіны культурнага жыцця дзяржавы з'яўляліся сферай інтарэсаў Рыма-Каталіцкага Касцёла. Калі 30 гадоў таму Рыма-Каталіцкі Касцёл на Беларусі пачаў сваё адраджэнне, гэта адбывалася не толькі ў напрамку абвешчання Богага Слова, салебрацыі сакраменту, служэння бліжняму, але і у культурнай галіне [5].

У 1989 годзе ў Белдзяржфілармоніі быў створаны тэатр аднаго актёра «Зніч», які пачынае сваю дзейнасць пры касцёле Св. Сымона і Св. Алены ў Мінску з 1993 года. Тэатр працуе ў жанры монаспектакля, папулярызуючы творы беларускай і сусветнай класікі. Ужо ў той час у рэпертуары тэатра знаходзяцца не толькі гістарычныя, драматычныя і паэтычныя спектаклі, але і духоўныя, спектаклі для дзяцей і батлейкі. Намаганнямі ксяндза – маістра, пробашча касцёла Св. Сымона і Св. Алены Уладзіслава Завальнюка ў 1992 годзе была зарэгістравана радыёперадача «Голас Душі». 11 верасня 1993 гупершыню на ўсю Беларусь на Дзяржаўным радыё выйшла ў эфір першая хрысціянская радыёперадача. Трансляцыя ажыццяўлялася адну гадзіну кожную суботу, нядзелю і ў вялікія святы. У канцы двухтысячнага года радыёвяшчанне было перанесена ў Архікатэдральны касцёл імя Найсвяцейшай Марыі Панны.

На працягу стагоддзяў на тэрыторыі Беларусі Рыма-Каталіцкі Касцёл вёў сваю дабрачынную дзейнасць галоўным чынам праз парафіі і манаскія ордэны, якія займаліся непасрэдна аказаннем дапамогі жабракам, хворым, інвалідам і

сіротам. Больш за 200 манаскіх ордэнаў у большай ці меншай ступені аказвалі дапамогу ўсім тым, хто жыве ў нястачы, ўтрымлівалі бальніцы, дзіцячыя прытулкі, дамы для бедных і састарэлых. У савецкі перыяд да самой перабудовы ў Савецкім Саюзе дабрачынная дзейнасць Рыма-Каталіцкага Касцёла была забаронена і не практыкавалася. Арганізаваная дабрачынная дзейнасць Рыма-Каталіцкага Касцёла адраділася ў Беларусі ў канцы 1980-х і пачатку 1990-х гг., калі пачаўся афіцыйны працэс аднаўлення Каталіцкага Касцёла і яго структур.

Нягледзячы на ўсе цяжкасці і выпрабаванні, Рымска-Каталіцкі Касцёл працягвае адыгрываць станоўчую ролю ў развіцці навукі, культуры і іншых сфер жыццядзейнасці грамадства Беларусі.

Літаратура

1. Завальнюк, У. Узняліся крыжы над святынямі / У. Завальнюк – Выданне Касцёла св. Сымона і св. Алены. – Мн., 1999. – 204 с.
2. Каталіцкія храмы на Беларусі: энцыкл. давед. / склад. А.М. Кулагін; маст. І.І. Бокі. – Мінск: БелЭн, 2001. – 216 с.
3. Старостенко, В.В. Католицизм на современном этапе развития белорусского общества (религиоведческий анализ) : монография / В.В. Старостенко, О.В. Дьяченко. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2018. – 168 с.: ил.
4. Святое Евангелле і праблемы перакладу на беларускую мову: Матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі па абмеркаванні перакладу Святога Евангелля на сучасную беларускую літаратурную мову / пад рэд. У. Завальнюка, М. Прыгодзіча. – Мінск: Рымска-Каталіцкая парафія Святога Сымона і Святой Алены, 2012. – 402 с.
5. In nomine Domini. Мінскі архікатэдральны касцёл Імя Найсвяцейшай Панны Марыі: 300-годдзю кансэкрацыі святыні прысвячаецца – Мінск : Про Хрысто, 2010. – 256 с.: 350 іл.